

Sobre el món i les nacions (i els arrossars)

Autoria: Joan Francesc Mira
Tria i pròleg de Carles Fenollosa
Títol: *Papers de la roda del món*
Editorial: Pòrtic, Barcelona, 2024
175 pàgines

“Quan ell baixà a l’estació Facultats, línia 3 del metro de València, de totes les portes del tren eixiren també estudiants vestits amb anoraks de color malva o blau o roig, amb jerseis grossos amb caçadores fosforescents...”¹, per una banda, i “L’adreça era Camí Real de Madrid, núm. 421, i el casalot ocupava el centre d’una filera curta de cinc cases, totes amb pati o corral”², per l’altra.

Dos inicis qualssevol. Hi ha els maniosos que s’entesten a recordar les primeres línies dels llibres que lligen i els agraden. A mi personalment em captiven molt més els darrers mots, ja siguen d’una novel·leta o d’un bon patracol. En el cas de Joan Francesc Mira (València, 1939) és totalment diferent, ja que em quede amb els inicis: descriu els espais que habite, on m’he criat, on aprenc i desaprenc cada dia, i els llocs dels quals tinc memòria i consciència sobre què eren i què són.

Aquell passat dels meus avis i besavis a la Torre, al bell mig de l’Horta de València, a tocar de les primeres partides de l’Albufera. Un poble (ara barri de la ciutat) de llauradors

i gent treballadora vinguda d'arreu a la postguerra. En mig de la grisor la meua família obrí un dels primers quioscos de València i la rodalia. Aquest ofici en vies d'extinció avui en dia, en aquells temps generava una esclatxa de llum i esperança. Els primers diaris i revistes, principalment, obrien les portes al món; la gent que podia i en sabia s'iniciava a la lectura. Molts dels primers clients dels meus besavis van tindre fills, i així successivament. N'he conegut uns quants. La majoria han mort. Ara queden els nets i besnets i són els clients dels meus pares. Malgrat que la descendència continua, el temps passa i es produeixen canvis inevitables, a bé i a mal.

A l'inici de les seues memòries, Mira afirma que “la primera veritat, i potser l'única que podem afirmar conscientment sobre nosaltres mateixos és que existim perquè durem en el temps, i el nostre temps és la memòria, no és el pensament”. I té raó, “existim perquè durem en el temps”, però no en l'espai. L'avinguda Real de Madrid que travessa el barri, a continuació del llarg carrer de Sant Vicent, continua igual (és la mateixa Via Augusta del passat i l'imminent (esperem) traçat del desitjat Corredor Mediterrani. Ara hi ha la V-30, un grapat de blocs residencials ben alts, i hi passen les línies 9 i 27 de l'EMT en lloc d'un tramvia groc.

Aquell passat que a poc a poc se'ns fa llunyà i que gairebé ja no coneixem és l'espai habitat i conegut per Mira. A banda de les novel·les i les traduccions, en què recau el gruix d'estudis i de ressenyes, cal reivindicar els *Papers de la roda del món*. Es tracta d'una selecció, a càrrec de Carles Fenollosa, del gruix d'articles publicat entre els anys 2010 i 2017 a l'*Avui*, al suplement *Quadern* del diari *El País* i al setmanari *El Temps*. Assistim a un recull de pàgines farcides de reflexions, en què es plantegen nombroses qüestions (la majoria sense resposta). La gènesi sempre és una anècdota intel·ligent, fruit d'una lectura o d'una experiència personal remota o transcendent, o bé d'un tema d'interès i debat públic en el moment de l'escriptura, això és, els anys 10 d'aquest ferotge segle XXI que sembla que acabarà amb totes les coses bones que tenim.

Malgrat el caràcter lacònic de les columnes, Mira tracta que no es perda la memòria; condensa les idees que té i analitza l'inabastable món nostre: Europa. Ras i curt, cada aplec de línies és una píndola d'aprenentatge: anàlisi del sistema, la família, les migracions, el canvi climàtic, la societat de consum, el paper de certs esdeveniments històrics, la literatura, l'art, l'economia, la política, el progrés... Les incitacions a la

reflexió i al pensament crític són una mena de regal que tenim a les nostres mans. Amb la lectura atenta d'una columna ampliem el sistema d'idees i ens convertim en persones crítiques envers temes que potser no ens havíem plantejat abans.

Un exemple necessari de reflexió el formen el tàndem d'articles "Sobre el món i les nacions". Diu Mira:

I deixeu-me acabar amb una perspectiva universal, global. En el món dels intercanvis globals, de la circulació universal de modes, de formes de vida, llengües (una sobretot), indumentària, begudes, música, cinema, etc. —és a dir, en el context d'una hipotètica tendència a la uniformitat i a la indiferenciació—, és necessari, justament, mantenir el valor de la diferència. La humanitat no guanya res anant cap a un espai cultural progressivament homogeni: la pèrdua de la varietat de les "espècies culturals" és una pèrdua absoluta tan destructora com la desaparició de les espècies naturals. El manteniment de la diferència —conscient i visible per a "nosaltres" des de dins, perceptible per als "altres" des de fora— no és tancament i regressió, sinó obertura i aportació. Els intercanvis i l'anomenat «mestissatge» no haurien de ser entesos com a procés de dissolució de les cultures en un sol magma universal indefinit [...], sinó com la forma actual (i de sempre!) d'evolució i transformació de les cultures. El rebuig de l'"essencialisme" no vol dir acceptació de la pròpia inexistència, o del suïcidi. (p.152)

Papers de la roda del món, per tant, ens mostra una visió del món des de l'òptica valenciana, sempre en diàleg amb les realitats veïnes; un món que igual que una roda, no para de girar i girar i girar.

Un darrer apunt: si voleu transportar-vos per un moment a aquell passat agrícola i tradicional i de pas fugir de la ciutat massificada i plena de turistes, la Torre és una de les portes d'entrada a l'Albufera. Pel camí de l'Assagador us endinsareu en el bell mig del País Valencià, on els arrossars seran els protagonistes en arribar a Castellar-l'Oliveral, el Tremolar i, finalment, Pinedo. Sembla mentida com el pas d'una autovia pot generar tants perjuís (o beneficis, si pensem que encara tenim algun lloc al món).

Norman Ortells Miragall

¹ *El professor d'història* (2008)

² *El tramvia groc* (2013)